

می‌ریزد و... اینان دانش‌آموزان یک کلاس معمولی در یک مدرسه ابتدایی‌اند. روپوش معمول مدارس دخترانه را به تن دارند، قد، وزن و سن آنان تفاوت چندانی با هم ندارد و حتی در نظر اول شبیه به نظر می‌رسند، اما هر کدام به علت دارا بودن خصوصیات شخصیتی، خانوادگی و فرهنگی به طور عمیقی با هم متفاوت‌اند و به همین جهت، رفتار و سبک یادگیری آنان با هم تفاوت دارد. بسیاری از این کودکان در پایان سال با تلاش‌های خود، کمک‌های معلم و نظارت خانواده کارنامه قبولی را به دست می‌گیرند و به خانه می‌برند تا نتیجه کار خود را به خانواده تحویل دهند، اما آن چه در این یک سال و سال‌های بعد کم‌تر تغییر می‌کند، خودخواهی سیم، اضطراب معصومه، کمبود اعتماد به نفس مریم، تکبر طاهره و پرخاشگری میناست. شاید در شاگردان این کلاس، خصوصیات شخصیتی دیگری نیز وجود داشته باشد که به جو اجتماعی کلاس و امنیت فرایند تدریس / یادگیری لطمه بزنند، اما آن چه در مدارس و کلاس‌های ما کم‌تر به حساب می‌آید، توجه به این خصوصیات و تدبیر راه‌حلی برای پیش‌گیری و کاهش آن‌هاست.

در دو دهه اخیر، این گونه خصوصیات شخصیتی کودکان به علت تأثیرات ناگواری که می‌تواند بر دانش‌آموزان و در تضعیف جو یادگیری داشته باشد، در بسیاری از کشورهای صنعتی و پیش‌رفته مورد شناسایی و بررسی دقیق قرار گرفته و راه‌ها و روش‌های متنوعی برای پیش‌گیری و کنترل آن‌ها آزمایش شده است.

«زنگ دایره» یکی از روش‌های مؤثر در متعادل ساختن جو کلاس و ایجاد تفاهم و دوستی بین دانش‌آموزان است. در این مقاله، در مورد اصول، نحوه اجرا و اثرات مختلفی که این روش می‌تواند بر دانش‌آموزان و مدرسه داشته باشد توضیحاتی ارائه می‌شود.

حلقه تفاهم

یا

زنگ دایره

دکتر زهرا بازرگان

نقل از: فصل‌نامه تعلیم و تربیت، شماره ۲

مقدمه

سیما هزار و یک بهانه می‌آورد تا جزوه و کتاب درسی‌اش را به هم کلاسی‌هایش قرض ندهد؛ مبدا یکی از آنان نمره‌ای مشابه او کسب کند پشت چهره آرام و متین معصومه دنیایی اضطراب و نگرانی نهفته است؛ بی خود نیست که به هنگام نوشتن دیکته دست‌هایش عرق می‌کند و کاغذ زیر دستش مرطوب می‌شود. مریم از معلم واهمه دارد و هر بار که پای تخته صدایش می‌کند، قلبش چنان می‌تپد که می‌ترسد صدای آن را همه شاگردان بشنوند. طاهره هیچ کس را قبول ندارد و از همه بیش‌تر از شاگرد جدیدی که از یک شهرستان دور دست به تهران منتقل شده و فارسی را با لهجه خاصی حرف می‌زند، احتراز می‌کند. مینا پرخاشگر و همیشه طلبکار به نظر می‌رسد و اگر کاری مطابق میلش پیش نرود، کلاس را به هم

زنگ دایره چیست؟

زنگ دایره در تشابه با زنگ ورزش، زنگ حساب و... به فاصله زمانی بین دو زنگ تفریح اشاره دارد که طی آن از طریق شرکت دادن دانش‌آموزان در بازی‌ها و فعالیت‌های مختلف در کلاس، مهارت‌های شخصی و بین فردی آنان تقویت می‌شود و روحیه همکاری و هم‌بستگی در گروه ایجاد می‌گردد. این زنگ از آن رو دایره نامیده می‌شود که دایره در مقایسه با سایر اشکال هندسی مظهر برابری و هماهنگی است و لذا زنگ دایره بر این پیش‌فرض مبتنی است که همه افراد گروه در کلاس برابر و مستحق احترام‌اند و می‌توانند با همکاری یکدیگر کار و فعالیت کنند. براساس نظر لارنس^۱ (۱۹۹۸)، زنگ دایره روشی دموکراتیک و سازنده برای مقابله با بسیاری از مسائلی است که در مدرسه در ارتباط با شاگردان، معلمان، کارمندان اداری و اولیا پیش می‌آید. برخی دیگر از مزایایی که برای زنگ دایره شمرده می‌شود، به شرح زیر است:

- کمک به ایجاد انضباط شخصی
- تقویت اعتماد به نفس
- مدیریت مثبت تعارض
- ایجاد ارتباطات مثبت بین دانش‌آموزان
- کمک به رشد مهارت‌های گوش دادن، گوشودگی و صداقت
- احترام قائل شدن برای خود و دیگران
- تشویق همکاری گروهی
- تشویق جرئت و جسارت در ابراز عقاید و نظریات خود.

چگونگی اجرای زنگ دایره

در منارسی که در برنامه درسی خود زمانی را به عنوان زنگ دایره در نظر می‌گیرند، معلم و دانش‌آموزان یک یا دو بار در هفته و هر بار به مدت محدودی در کلاس به صورت دایره یا حلقه‌وار می‌نشینند، به طوری که تماس چهره به

چهره داشته باشند و بتوانند یکدیگر را به خوبی ببینند. مدت زمان این جلسه متناسب با سن دانش‌آموزان و نیاز کلاس متفاوت است؛ مثلاً برای کودکان خردسال آمادگی و کلاس‌های اول و دوم دبستان، جلسات ده تا پانزده دقیقه‌ای مناسب است، در حالی که برای دانش‌آموزان کلاس‌های سوم تا پنجم ابتدایی و راهنمایی یا دبیرستان این زمان می‌تواند بین ۴۵ تا ۵۰ دقیقه باشد.

در این زنگ که به منظور بهبود بخشیدن به مهارت‌های ارتباطی، همکاری و حل تعارضات و مسائل شخصی دانش‌آموزان مورد استفاده قرار می‌گیرد، به دانش‌آموزان فرصت داده می‌شود که از طریق انجام دادن فعالیت‌های مختلف، نظریات و عقاید و احساس خود را در محیطی سالم و تأییدکننده، به دور از ترس، تهدید و قضاوت دیگران ابراز کنند. زنگ دایره را هم چنین می‌توان علاوه بر ساعات معین (یک یا دو بار در هفته، در روز و ساعت خاص)، به صورت اضافی و هنگامی برگزار کرد که مسئله یا موضوع خاصی در کلاس یا مدرسه مطرح است.

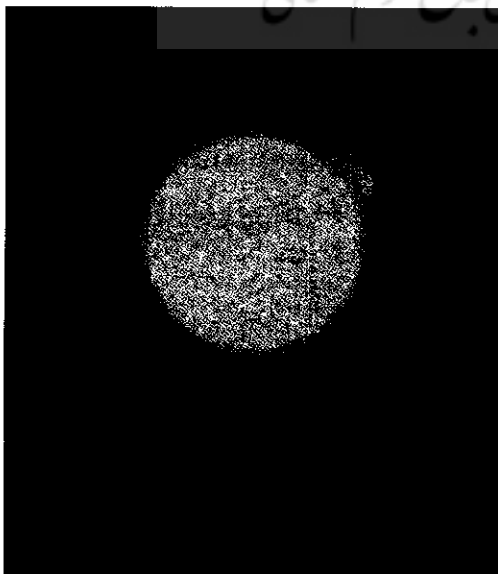
از دیگر موارد استفاده زنگ دایره، کمک به حل مسائل مدرسه است. کاوی و شارپ^۲ (۱۹۹۲) فعالیت‌های مشابه زنگ دایره را تحت عنوان حلقه یا دایره کیفیت^۳ به عنوان روشی برای تقویت مهارت‌های حل مسئله در دانش‌آموزان معرفی می‌کنند. از نظر آنان، دایره کیفیت شامل گروهی از دانش‌آموزان است که در هفته به طور مرتب دور هم جمع می‌شوند و به کمک یک مجری یا هماهنگ کننده برنامه، تلاش می‌کنند به بررسی مسائل مشترک گروه بپردازند و آن‌ها را تحلیل نمایند. آن گاه راه‌حل‌های مورد توافق را به مدیریت مدرسه عرضه کنند. اعضای گروه دایره کیفیت، مهارت‌های لازم برای حل مسئله و ایجاد تغییرات مانند مهارت تولید افکار و ایده‌های جدید، مشاهده و جمع‌آوری اطلاعات، تدبیر راه‌حل‌ها،

این زنگ از آن رو دایره نامیده می‌شود که دایره در مقایسه با سایر اشکال هندسی مظهر برابری و هماهنگی است و لذا زنگ دایره بر این پیش‌فرض مبتنی است که همه افراد گروه در کلاس برابر و مستحق احترام‌اند و می‌توانند با همکاری یکدیگر کار و فعالیت کنند.

تجاوز نخواهد کرد. بدین ترتیب، وقتی دانش‌آموزی حرف می‌زند، به او گوش می‌دهند و هیچ کس سعی نخواهد کرد آن چه را او می‌گوید در جهت نظر خود تغییر دهد، از او بازجویی کند، کلامش را قطع یا تفسیر و تحلیل کند، او را تحقیر یا تمسخر کند، نصیحت کند یا به او درس اخلاق بدهد. در برنامه رشد عاطفی و اجتماعی دانش‌آموزان، گوش دادن به معنای این است که با احترام به سخنان کسی که صحبت می‌کند، توجه کنیم و نشان دهیم سخن او را درک کرده‌ایم. برای مثال، وقتی فردی صحبت می‌کند، دیگران باید با دقت به او گوش دهند و هیچ کس حق قطع کردن صحبت دیگری را ندارد. از طرفی تمسخر، برچسب‌گذاری و کنار گذاشتن فرد از فعالیت ممنوع است.

توصیه می‌شود مطالب اظهار شده در کلاس به خصوص زمانی که در ارتباط با احساس‌ها و عواطف شخصی است محرمانه باقی بماند. ضمن این که می‌دانیم تضمین محرمانه بودن کامل مذاکرات میسر نیست. باید دانست که شرکت در فعالیت‌ها اجباری نیست و هنگامی که نوبت اظهار نظر یا انجام دادن فعالیت به کسی می‌رسد، او می‌تواند با گفتن «نوبت بعدی» نفر پهلویی را دعوت به شرکت کند و خود موقتاً و تا فعالیت

بعدی تماشاچی باشد. حسن این روش این است که در آن اجباری نیست، اما از آن جا که در محیطی پذیرا و تشویق‌کننده انجام می‌گیرد، دانش‌آموزانی که در کلاس کم‌تر صحبت می‌کنند پس از چند دور فعالیت، اعتماد به

ارتباط در داخل گروه و ارائه پیشنهادهای به مدیریت را با راهنمایی مجری فرا می‌گیرند. کاوی و شارپ بر این اعتقادند که کار گروهی دانش‌آموزان در جهت جست‌وجوی مسئله و طرح و ارائه پیشنهادهای برای حل مسئله، فرصتی برای بروز خلاقیت هر یک از اعضا فراهم می‌آورد. ناگفته نماند که از نظر پژوهشگران یاد شده، موفقیت دایره کیفیت در گروه حمایت و استقبال از راه‌حل‌ها و پیشنهادهای دانش‌آموزان از طرف مدیریت است. چنانچه مدیریت مدرسه پیشنهادهای دانش‌آموزان را جدی نگیرد، اثربخشی این روش در حل مسائل مدرسه مورد تردید خواهد بود.

قوانین مربوط به زنگ دایره

برگزاری موفقیت‌آمیز زنگ دایره مشروط به تنظیم قوانینی است که باید مورد احترام معلم و دانش‌آموزان باشد. بسل (۱۹۷۵) که زنگ دایره را دایره سحرآمیز و وسیله‌ای برای رشد اجتماعی و عاطفی دانش‌آموزان معرفی کرده است، درباره این فن چنین توضیح می‌دهد:

«دایره سحرآمیز شامل دو قانون است:

- ۱- هر کس نوبتی برای حرف زدن دارد.
- ۲- هرگاه کسی حرفی بزند، دیگران

به او توجه می‌کنند و به حرفش گوش می‌دهند.»

محقق یادشده اعتقاد دارد که حفظ نوبت برای حرف زدن تنها به این معنی نیست که هر فردی حق حرف زدن داشته باشد بلکه منظور این است که هیچ کس به حق او

دایره سحرآمیز شامل دو قانون است:
 ۱- هر کس نوبتی برای حرف زدن دارد.
 ۲- هرگاه کسی حرفی بزند، دیگران به او توجه می‌کنند و به حرفش گوش می‌دهند.»

نفس لازم را برای صحبت کردن در جمع به دست می آورند.

در زنگ دایره، دانش آموزان شیء خاصی را انتخاب می کنند. این شیء متناسب با سن دانش آموزان، می تواند یک توپ کوچک، یک خط کش، یک شاخه گل یا چیز دیگری باشد شیء مورد نظر در اختیار فردی که می خواهد صحبت کند، قرار می گیرد. با مشاهده این شیء در دست فرد، دیگران سکوت می کنند و به وی اجازه صحبت می دهند.

فعالیت های رایج در زنگ دایره

محتوای برنامه زنگ دایره باید سبک و مفرح باشد تا دانش آموزان با ذوق و شوق در فعالیت ها شرکت کنند؛ بنابراین، مجموعه ای از فعالیت های متنوع زیر که توسط محققان مزلی^۵ (۱۹۹۳، ۱۹۹۶) و کوپر^۶ (۱۹۹۶) بررسی شده است و در مدارس مختلف در کشورهای صنعتی پیشرفته اجرا می گردد، می تواند به مربیان، در دسترسی به اهداف این برنامه، کمک کند. فعالیت های ذکر شده بیشتر برای کلاس های ابتدایی مناسب است و برای دوره های بالاتر می توان از فعالیت های پیچیده تر و متناسب با سن، علایق و نیازهای دانش آموزان استفاده کرد.

بازی هایی برای آشنایی با نام ها و اختلاط با یکدیگر

در این بازی ها از دانش آموزان خواسته می شود نام خود و سایر دانش آموزان و ویژگی های مثبت دیگران را به زبان آورند یا در کنار افرادی غیر از دوستان صمیمی خود بنشینند. به این ترتیب، بین اعضای گروه احساس نزدیکی ایجاد می شود. برای مثال، معلم اعلام می کند: همه کسانی که عینک دارند یا کفشی پررنگ پوشیده اند، جای خود را عوض کنند. این کار باعث می شود که افراد، دوستان جدیدی پیدا کنند

فعالیت دیگر در این زمینه این است که معلم برای هر یک از دانش آموزان نام گل یا میوه ای را انتخاب می کند؛ مثلاً سیب، گلابی، گیلاس و... سپس اعلام می کند همه سیب ها جایشان را عوض کنند و...، وقتی معلم اعلام کرد سالاد میوه، همه بچه ها جای خود را عوض می کنند.

بازی هایی برای تقویت مهارت

شنیدن

این نوع بازی ها به فرد کمک می کنند که مهارت خود را در شنیدن تقویت کند در این زمینه می توان از بازی «بچ پیچ چینی» استفاده کرد؛ بدین ترتیب که نفر اول چیزی را در گوش پهلوی دستی خود می گوید و او سعی می کند آن را به نفر بعدی منتقل کند. وقتی آخرین فرد گروه پیام را شنید، آن را با صدای بلند تکرار می کند در این جا، افراد گروه متوجه می شوند که پیام شنیده شده تا چه حد با اصل پیام که نفر اول آن را منتقل کرده است، تفاوت یا شباهت دارد.

از تمرین های دیگر برای تقویت شنیدن این است که دانش آموزی جمله ای را شروع می کند؛ مانند بهترین زمان تعطیلات تابستان وقتی است که... کاش می توانستم... آرزو دارم... و اگر معلم بودم و... نفرات بعدی به تدریج جملات یکدیگر را کامل می کنند. این فعالیت باعث می شود که دانش آموزان در مورد موضوعات مختلف مثلاً آرزوها، علایق و مهارت های سایر افراد گروه، اطلاعات زیادی کسب کنند.

بازی هایی برای تقویت اعتماد به

نفس دانش آموزان

این بازی ها کمک می کنند که دانش آموز در مورد خود احساس مثبتی داشته باشد. هدف این است که فرد در خود و دیگران نکته مثبتی بیابد. کشف نکات مثبت دیگران مانع از این می شود که انسان فقط به خود بیندیشد. این امر در کلاس،

محتوای برنامه زنگ

دایره باید سبک و

مفرح باشد تا

دانش آموزان با ذوق

و شوق در فعالیت ها

شرکت کنند.

جو مثبت و حمایت‌کننده‌ای ایجاد می‌کند و به بهبود رابطه بین دانش‌آموزان منجر می‌شود. در عین حال، به جای توجه به اختلافات و تفاوت‌ها، شباهت‌های افراد مورد توجه قرار می‌گیرد. معلم کلاس می‌تواند هر روز یکی از کودکان را به دلیل نظر مثبت و جالبی که ابراز کرده است، تشویق کند. ضمن این که لازم است در طول هفته و ماه فرصت‌هایی برای تشویق همه دانش‌آموزان برای کمک به ارتقای اعتماد به نفس آنان فراهم شود.

بازی‌هایی برای تشویق همکاری و تقویت احساس تعلق به گروه

این نوع بازی‌ها دانش‌آموزان را در بیان احساس‌هایی که به همدردی و درک بهتر از دیگری منجر می‌شود، کمک می‌کنند و افراد گروه را به یکدیگر نزدیک می‌سازند. ایجاد فرصت‌هایی برای همکاری، این احساس را در دانش‌آموزان تقویت می‌کند که همه متعلق به یک گروه‌اند. یکی از تمرین‌ها در این زمینه این است که یکی از دانش‌آموزان اطلاعاتی را در اختیار دانش‌آموز دیگر قرار می‌دهد و او اطلاعات دریافت شده را به گروه منتقل می‌کند. تمرین دیگر این است که تصویری نیمه تمام دست به دست می‌گردد و هر دانش‌آموز یک خط یا طرح کوچکی به آن اضافه می‌کند و بعد تصویر کامل شده که حاصل کار دسته جمعی گروه است به معرض نمایش گذاشته می‌شود.

بازی‌هایی برای ابراز احساس‌ها و عواطف

برای این که کودکان بتوانند از احساس‌ها و عواطف خود آگاهی پیدا کنند و چگونگی تسلط و کنترل بر آن‌ها را در خود پرورش دهند، معلم کلاس می‌تواند تمرین‌هایی برای شناخت احساس‌های مختلف ترتیب داده و نشان دهد که داشتن هر احساسی طبیعی است. در این مورد

معلم هیچ احساسی را نباید ارزش‌گذاری کند تا دانش‌آموزان خود را با همه خصوصیات، احساس‌ها و عواطفی که دارند بپذیرند.

توجه داشته باشید که معلم هیچ احساسی را نباید ارزش‌گذاری کند تا دانش‌آموزان، خود را با همه خصوصیات، احساس‌ها و عواطفی که دارند بپذیرند. نیازهای خود را که می‌تواند کاملاً با نیازهای دیگری متفاوت باشد بشناسند، خود را با دیگری مقایسه نکنند، از اشتباهات خود ترسند و به دنبال تأیید دائمی دیگران نباشند.

باید دانست که کودکان نیز مانند بزرگسالان می‌توانند خوشحال، غمگین، رنجیده، خشمگین، ناراحت یا شرم‌منده باشند و تنها در صورتی بر این احساس‌های خود مسلط می‌شوند که آن‌ها را بشناسند و درباره آن‌ها صحبت کنند. اگر دانش‌آموزان مایل نباشند احساسات خود را بر زبان آورند، می‌توانند آن را روی تکه کاغذی بنویسند و در جعبه‌ای در کلاس قرار دهند. معلم می‌تواند با خواندن کاغذها، از نظریات دانش‌آموزان آگاه شود و درباره چگونگی به وجود آمدن احساس‌ها و کنترل آن‌ها صحبت کند. باید توجه داشت که زنگ دایره جلسه روان‌درمانی نیست، اما معلم می‌تواند نظریات شاگردان را در این احساسی که دارند، تکرار یا خلاصه کند. در این جلسات بهتر است از صحبت کردن درباره مسائل

در این جلسات بهتر است از صحبت کردن درباره مسائل خانوادگی که حل آن از عهده دانش‌آموزان خارج است، خودداری شود.

بازی‌های پایانی

از این نوع فعالیت‌ها برای پایان دادن به زنگ دایره استفاده می‌شود. یک تمرین این است که هر فرد به نفر پهلو دستی خود لیخند بزند یا دست او را بفشارد. دانش‌آموزان می‌توانند با گذاشتن دست‌هایشان بر روی شانه‌های یکدیگر حلقه دایره را تنگ‌تر کنند و انواع بازی‌های مشابه دیگر را که نشان دهنده احساس رضایت دانش‌آموزان از فعالیت‌های انجام شده در کلاس است، انجام دهند.

زنگ دایره برای معرفی یک درس

جدید

زنگ دایره می‌تواند وسیله مؤثری برای آشنا کردن دانش‌آموزان با مطالب و موضوعات درسی تازه در زمینه ریاضیات، علوم و هنر باشد. برای مثال، معلم مطرح می‌کند که امروز قرار است در مورد... کار کنیم. سپس از دانش‌آموزان سؤال می‌کند:

به نظر شما برای این کار به چه چیزهایی نیاز داریم؟ چگونه باید این کار را انجام داد؟ آیا چیز خاصی درباره موضوع درسی وجود دارد که باید درباره‌اش فکر کنیم؟ از کجا می‌توان فهمید که تا تاریخ مورد نظر، مطلب به پایان خواهد رسید؟ زنگ دایره هم چنین فرصت مناسبی برای صحبت کردن در مورد شعر، ادبیات و درک مفاهیم ریاضی است.

شرایط اجرای زنگ دایره

اجرای زنگ دایره به عنوان فرصتی مناسب برای ایجاد تفاهم و دوستی بین دانش‌آموزان کار ساده‌ای نیست و ایجاب می‌کند که اجرا کننده شرایط ویژه‌ای داشته باشد. برخی از خصوصیات معلم یا اجرا کننده این برنامه عبارت‌اند از:

- او باید برای خود احترام قائل باشد؛
- دانش‌آموزان را بدون قید و شرط دوست

زنگ دایره می‌تواند

وسیله مؤثری برای

آشنا کردن

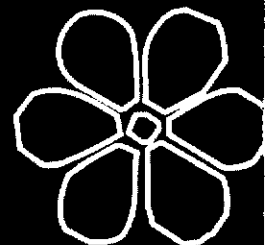
دانش‌آموزان با

مطالب و موضوعات

درسی تازه در

زمینه ریاضیات، علوم و

هنر باشد.

خانوادگی که حل آن از عهده دانش‌آموزان خارج است، خودداری شود.

بحث آزاد و حل مسئله

در این زمینه می‌توان موضوعات مختلفی را برای دریافت پاسخ‌های فردی و گروهی و ارائه اطلاعات تکمیلی به دانش‌آموزان مطرح کرد. مشارکت دادن دانش‌آموزان در حل مسائل کلاس نیز وسیله مؤثری برای درگیر کردن آنان در زندگی مدرسه و حمایت از یکدیگر است. در این مورد، به طور مثال یکی از دانش‌آموزان می‌گوید: من دلم می‌خواست در... بیش‌تر پیشرفت می‌کردم (مثلاً کنترل عصبانیت، داشتن پشتکار، خط خوب و...)، دانش‌آموزان دیگر به ترتیب هر کدام پیش‌نهادی در جهت حل مسئله یا نوع کمکی که می‌توانند به او ارائه دهند، مطرح می‌نمایند. تمرین دیگر این است که معلم مسئله‌ای را در مورد کلاس یا مدرسه مطرح کند و هر یک از دانش‌آموزان نظر اصلاحی خود را ارائه دهد.

مشارکت دادن
دانش‌آموزان در حل
مسائل کلاس نیز وسیله
مؤثری برای درگیر
کردن آنان در زندگی
مدرسه و حمایت از
یکدیگر است.

از شروع این برنامه مهارت گوش دادن فعال و تفاوت آن با گوش دادن غیرفعال را یاد گرفته باشند. در جلسات آماده‌سازی زنگ دایره، می‌توان از کودکان پرسید که ویژگی‌های فردی که خوب گوش می‌دهد چیست؟ ویژگی‌های مورد نظر را بنویسید. از کودکان می‌توان پرسید: به نظر شما چه کسی خوب گوش می‌دهد؟ شما وقتی می‌بینید با دقت به صحبت‌هایتان گوش می‌دهند، چه احساسی پیدا می‌کنید؟

تمرین دیگر این است که بچه‌ها دوبه‌دو در مورد موضوعی که دوست دارند، با هم صحبت کنند. سپس هر یک از آنان موضوعات مورد علاقه طرف مقابل خود را برای سایر دانش‌آموزان توضیح دهد. این تمرین باعث می‌شود که دانش‌آموز به گفتار و صحبت‌های اطرافیان خود بیش‌تر توجه و دقت کند.

ارزش‌یابی زنگ دایره

اثر بخشی زنگ دایره و فعالیت‌های مشابه آن در برخی از مدارسی که این نوع فعالیت‌ها در آن‌جا انجام می‌گیرد یا در طرح‌هایی که از آن به عنوان بخشی از برنامه مداخله استفاده می‌شود، مورد ارزیابی قرار گرفته است. در زیر، به یادداشت‌های یک مدیر مدرسه در مورد این فعالیت و ارزش‌یابی‌های انجام شده توسط برخی از محققان اشاره می‌کنیم.

یادداشت‌های مدیر یک مدرسه ابتدایی در شهر بیرمنگام (انگلستان) در مورد تأثیرات زنگ دایره

ما سه سال پیش، زنگ دایره را برای اولین بار در مدرسه برقرار کردیم و اکنون این برنامه، بخشی از برنامه منظم هر یک از کلاس‌های ماست. بیش‌تر دانش‌آموزان حداقل سه بار در هفته زنگ دایره دارند و بعضی کلاس‌ها هنوز زمان کوتاهی را به این کار اختصاص می‌دهند. از طریق

بدارد و نسبت به آنان نظر مثبت داشته باشد؛
 • به عقاید همه دانش‌آموزان احترام بگذارد؛

• هر نوع مشارکتی را از سوی دانش‌آموزان بپذیرد؛
 • صحبت دانش‌آموزان را قطع نکند؛
 • اجازه انتخاب و به عهده گرفتن مسئولیت عواقب انتخاب را به دانش‌آموزان بدهد؛

• دارای مهارت گوش دادن فعال باشد؛
 • بتواند روش‌های روشنی در مورد احساسات و نیازهای خود توضیح دهد؛
 • با توجه به زنگ دایره و بازی‌ها و فعالیت‌های مرتبط به آن آشنا باشد.

مدیر زنگ دایره

در ادارات زنگ دایره موارد زیر باید در نظر گرفته شود:

• زنگ دایره یک فعالیت منظم در برنامه مدرسه تلقی گردد؛
 • برای اجرای آن زمان مناسبی در نظر گرفته شود؛
 • دانش‌آموزان در تنظیم برنامه مشارکت داشته باشند؛
 • کلاس و وسایل مورد نیاز در نظر گرفته شود که برای نشستن به صورت دایره محل کافی وجود داشته باشد؛

• معلم، مانند دانش‌آموزان در برنامه مشارکت فعال داشته باشد؛
 • زنگ دایره با نشاط و شوخ طبعی اجرا شود. اداره شود.

نحوه مشارکت دانش‌آموزان

از آن‌جا که شرط اولیه زنگ دایره این است که در هر زمان فقط یک نفر صحبت کند و دیگران شنونده باشند، لازم است دانش‌آموزان قبل

تکنیک زنگ دایره
 در مراسم عبادی
 صبحگاهی نیز مورد
 استفاده قرار می‌گیرد
 و اخیراً از آن برای
 کلاس‌های ریاضی
 استفاده می‌شود.

اگر معلم و شاگردان کلاس مسئله یا نیاز خاصی داشته باشند، یک زنگ دایره اضافی تشکیل می شود.

زنگ دایره بخشی از خط مشی کلی رفتاری در مدرسه ماست که بر تقویت اعتماد به نفس دانش آموزان تأکید زیادی دارد. ما در مدرسه از روش هایی مانند میانجیگری همتایان و فعالیت های زنگ دایره مانند گوش دادن فعال و تقویت مهارت های کلامی برای ابراز احساس ها و عواطف استفاده می کنیم.

تکنیک زنگ دایره در مراسم عبادی صبحگاهی نیز مورد استفاده قرار می گیرد و اخیراً از آن برای کلاس های ریاضی استفاده می شود. این روش از نظر ما بسیار مؤثر است. البته زنگ دایره تنها بخشی از خط مشی رفتاری است؛ بنابراین، مشکل می توان زنگ دایره را تنها عامل

همه پیشرفت های رفتاری مدرسه تلقی کرد اما حتی بازرسان آموزش و پرورش نیز از این همه پیشرفت ما متعجب اند. به هر حال، زنگ دایره چه از نظر دانش آموزان و چه از نظر معلمان برای مدرسه بسیار ارزشمند است.

ما برای معلمان مدرسه هم زنگ دایره تشکیل داده ایم. این تکنیک به افزایش خودباوری و اعتماد به نفس در دانش آموزان منجر شده است. در این مدت سه سال، ما در مدرسه دعوای شدید نداشته ایم (حتی مراقبان زنگ تاهار نیز بر این اعتقادند که رفتار بچه ها در این مدت بسیار خوب بوده است). یکی از دلایل موفقیت این روش در مدرسه ما این است که برخلاف بسیاری از فعالیت ها که معمولاً چند نفر درگیر آن اند، این فعالیت همه را درگیر کرده است. (جونز، ۱۹۹۳)

گیتونی^۱ (۱۹۹۱) که تکنیک زنگ دایره و اثربخشی آن را در مقابله با پرخلبندی دانش آموزان ناسازگار و ایجاد تفاهم در گروه

کودکان به سبک خاصی از زندگی شرطی شده اند و عده کمی از آنان خود را می شناسند؛ بنابراین، وقتی در گروه سخن می گویند مشخص نیست که از طرف خود صحبت می کنند یا تعالیم اولیا و معلمان را بیان می نمایند. از طرفی، معلوم نیست رفتار کودکان در خارج از گروه، وقتی هماتنگ کننده حضور ندارد تا آنان را به رعایت قوانین توجه دهد. مشابه رفتار آن ها در گروه باشد؛ زیرا همواره این امکان وجود دارد که دیگران به هنگام بروز عصبانیت یا ناکامی بخواهند فردی را که ضعف های خود را در گروه آشکار کرده است، تحقیر کنند و برقراری اعتماد بین کودک انتقام جو و فردی که تحقیر شده دشوار است.

ملور اسمیت^۲ (۱۹۹۲) اثربخشی دایره کیفیت را در «طرح شفیلد»، که پژوهشی در مقابله با دگرآزاری در مدارس ابتدایی شهر شفیلد

**زنگ دایره که
اساس آن بر پایه
یادگیری گروهی
است به تقویت
رفتارهای
غیرخسونت آمیز
وسازنده برای حل
مسائل در مدرسه
کمک می کند.**

کارگاه‌های آموزشی فعال باشد و معلمان را که با روش‌های سنتی برنامه محور آشنایی و مؤانست بیش‌تری دارند، به تجدید نظر در روابط خود با دانش‌آموزان و اعمال روش‌های آزادمنشانه‌تر و جلب مشارکت دانش‌آموزان در فرایند تدریس -

یادگیری تشویق کند. در مرحله بعد، لازم است برنامه‌های درسی مدرسه تجدید نظر شود تا به معنی که با پس و پیش‌گامان یا تنظی زمانی درسی مختلف تخصص دارد، در هر بار در هفته به زنگ دایره اختصاص داده شود. در صورتی که در صورتی می‌تواند موفق‌تر نیز شود و مورد استقبال دانش‌آموزان قرار گیرد. به با توجه به علایق و نیازهای خاص آنان در هر کلاس ترتیب داده شود. این فعالیت‌ها نباید به بازنده دایره باشد؛ زیرا هدف آن‌ها ارتقای یادگیری به نفس در همه دانش‌آموزان

پس از آنکه فرصتی است که هر یک از آنها بتواند محیطی پذیرا و تشویق‌آمیز، بر نظر، انتخاب و فعالیت کند و برای آن چه هست، مورد تأثیر قرار گیرد. بنابراین، انتخاب دانش‌آموزان به نفع، نصیحت کردن، وادار کردن دانش‌آموزان به اظهار نظر و تحمیل فعالیت یا به مشارکت در فعالیت‌ها می‌کنند. جزء اهداف فعالیت است. نکته دیگر این است که وضعیت ظاهری کلاس و طرز رفتار و وسایل باید طوری سازمان یابد که دانش‌آموزان بتوانند در دور هم بنشینند و در وضعیت مناسبی به بحث و فعالیت بپردازند و در مورد موضوع مورد بحث خود و مسائل و مشکلات مربوط به درس یا ورود به یک درس تازه تبادل نظر کنند. مسئله دیگر، غنی بودن فعالیت‌های زنگ دایره است. مشخص است که از این زنگ نباید برای تبلیغ و تحکیم ایدئولوژی یا القای طرز فکر یا برنامه خاص یا استنطاق و بازپرسی استفاده شود بلکه در تنظیم برنامه، لازم است علایق و نیازهای دانش‌آموزان

(انگلستان) است، از طریق مشاهده جلسات دایره کیفیت و مصاحبه با معلمان و دانش‌آموزان مورد ارزیابی قرار داده است. او نتایج این روش را برای مقابله با رفتارهای آزاردهنده مدرسه مفید گزارش کرده است.

بر اساس نظر واکر^(۱۹۸۹) که به مطالعه پدیده خشونت و روش‌های حل تعارض در مدارس مختلف پرداخته، زنگ دایره که اساس آن بر پایه یادگیری گروهی است به تقویت رفتارهای غیرخشونت‌آمیز و سازنده برای حل مسائل در مدرسه کمک می‌کند. واکر معتقد است با این که تکنیک زنگ دایره، پرهیز از دگرآزاری را به طور مستقیم به دانش‌آموزان نیاموخته است، اما مهارت‌های بین فردی مانند ارتباط، همکاری و حل مسئله را که برای رفتار غیرخشونت‌آمیز اساسی است، به آنان یاد داده است.

کاربرد زنگ دایره در ایران

بنابر آن چه گفته شد و با توجه به اثرات مفید این شیوه بر دانش‌آموزان و مدرسه، زنگ دایره می‌تواند به عنوان بخشی از سیاست رفتاری یا بهبود انضباط در مدرسه و جزئی از برنامه روزمره یا هفتگی هر یک از کلاس‌ها تعیین شود. بازدیدي که نگارنده از مدارس اجرا کننده این روش در برخی از کشورها داشته است و مشاهده اشتیاق و علاقه دانش‌آموزان برای مشارکت در فعالیت‌ها و هم چنین نظریات مثبتی که مسئولان مدارس مختلف در مورد اجرای این روش داشته‌اند، آن را به عنوان فعالیتی مثبت برای بهبود جو اجتماعی - روانی مدرسه و تقویت ارتباطات مثبت بین دانش‌آموزان معرفی می‌کند.

بدیهی است لازمه اجرای این روش در مدارس ایران به خصوص در مدارس ابتدایی در درجه اول توجه معلمان در مورد مزایای روش یاد شده و آموزش دادن آنان برای اجرای این روش است. این نوع آموزش باید به صورت

زنگ دایره می‌تواند به عنوان بخشی از سیاست رفتاری یا بهبود انضباط در مدرسه و جزئی از برنامه روزمره یا هفتگی هر یک از کلاس‌ها تعیین شود.

فعالیت‌های زنگ دایره در صورتی می‌تواند موفقیت‌آمیز باشد و مورد استقبال دانش‌آموزان قرار گیرد که با توجه به علایق و نیازهای خاص آنان در هر کلاس ترتیب داده شود.

مهارت‌های شنیدن با استفاده از بحث‌های گروهی، فعالیت‌های دونفره و غیره؛

۳- بازخورد فعالیت‌ها در فواصل معین؛ مانند: چه یاد گرفتیم؟ مهم‌ترین بخش برنامه چه بود؟ و...؛

۴- بازی و مسابقه، انجام دادن کارهای گروهی، تناثر و راهبردهای آرامش دهنده برای مقابله با استرس در دانش‌آموزان.

همان‌طور که اشاره شد، زنگ دایره تنها یکی از روش‌های کمک به بهبود رفتار در مدرسه است. این روش باید به همراه سایر تدابیر در جهت ایجاد محیطی امن و آرامش‌بخش برای یادگیری و توسعه دوستی و هم‌بستگی بین دانش‌آموزان مورد استفاده قرار گیرد.

مورد توجه قرار گیرد و فعالیت‌هایی ارائه شود که به تقویت انضباط شخصی و بهبود مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان منتهی می‌گردد. در عین حال، هر یک از شرکت‌کنندگان را به قبول و پذیرش خود و دیگران تشویق می‌کند و میل به همکاری و مشارکت در گروهی را تقویت می‌نماید.

این روش برای کلاس‌ها لازم است متناسب با شرایط و امکانات و فعالیت‌های خاص خود داشته باشد. معلم می‌تواند ساختار چهار مرحله‌ای را برای هر کلاس‌ها در نظر بگیرند:

۱- مرحله یادگیری: دانش‌آموزان نام من... دوست من...، ورزش مورد علاقه من... و... ارائه فعالیت‌های اصلی مانند تقویت

زنگ دایره تنها یکی از روش‌های کمک به بهبود رفتار در مدرسه است. این روش باید به همراه سایر تدابیر در جهت ایجاد محیطی امن و آرامش‌بخش برای یادگیری و توسعه دوستی و هم‌بستگی بین دانش‌آموزان مورد استفاده قرار گیرد.

بی‌نوشت‌ها:

1- LAWRENCE	7- ...
2- COWIE AND SHARP	8- ...
3- QUALITY CIRCLE	9- GUITOUNI
4- BWSSELL	10- MELLOR SMITH
5- MOSELEY	11- WALKER
6- COOPER	

منابع:

- LAWRENCE , E.(1998), CIRCLE TIME IN SCHOOLS, BELFON PUBLISHING, GLASGOW.

- COWIE, H. AND SHARP, S.(1992), STUDENT THEMSELVES AS THE PROBLEM OF BULLYING PASTORAL CARE IN EDUCATION, 0-31.

- BESSELL, H.(1975), LE DEVELOPPEMENT SOCIAL DE L'ENFANT. LE CERCLE MAGIQUE . EDITION DE L'INSTITUT DU DEVELOPPEMENT HUMAIN, IN GUITOUNI, M.(1981), LES PUNIS DE LA SOCIETE, STANKE.

- MOSELEY, J.(1993), TURN YOUR SCHOOL ROUND , WISEBECH, LAD PUBLISHING ISBN 0-853503-174-4 AND MOSELEY, J.(1996), QUALITY CIRCLE TIME IN THE PRIMARY CLASSROOM, WISBECH, LAD . PUBLISHING ISBN 1-83303-229-5.

- COOPER , F.(1996) , MAKING PEACE IN THE CLASSROOM, PRACTICAL ACTIVITIES FOR PERSONAL AND SOCIAL EDUCATION IN PRIMARY SCHOOLS, UNPUBLISHED.

- JONES, J.(1993), TAKEN FROM NFR / DFEE WEBSITE: IMPROVING SCHOOL CONFERENCE, IN BEHAVIOUR SUPPORT TEAM, CIRCLE TIME REFERENCE MATERIAL BELFAST 1998.

- GUITOUNI , M. (1991), LES PUNIS DE LA SOCITE STANKE.

- MELLOR SMITH, H. (1992), THE EFFECT OF QUALITY CIRCLES ON BULLYING BEHAVIOUR IN SCHOOLS. UNPUBLISHED B.A DISSERTATION, UNIVERSITY OF SHEFFIELD, IN, SMITH, P AND , SHARP, S (1994), SCHOOL BULLYING, ROUTLEDGE.

- WALKER, J. (1989). VIOLENCE AND CONFLICT RESOLUTION IN SCHOOLS, QUAKER COUNCIL FOR EUROPEAN AFFAIRS , 50 SQUARE AMBRIOX , BRUSSELS, BELGIEUE.